

**Satakunnan
hyvinvointialue**

**SUUNNITELMA
IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN
TUKEMISEKSI**

2026–2029

Sisällys

1 Johdanto	2
2 Suunnitelmaa ohjaavat kansalliset ohjelmat ja laatusuositus	3
3 Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tilannekuva	4
4 Palvelujen järjestäminen.....	8
4.1 Ennaltaehkäisevien palveluiden vahvistaminen ja arjen tukeminen.....	8
4.2 Asiakas- ja palveluohjaus	10
4.3 RAI-järjestelmä palvelujen arvioinnin tukena	11
4.4 Ikääntyneille suunnatun asumisen kehittäminen	12
4.5 Omaishoidon tilannekuva	15
4.6 Palvelujen saatavuus ja laatu	16
4.7 Tavoitteet ja toimenpiteet	18
5 Suunnitelman hyväksyminen ja seuranta	20
Lähteet	20

1 Johdanto

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista (980/2012) edellyttää, että hyvinvointialueen on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä. Hyvinvointialueiden suunnitelmat tulee tehdä osana sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 §:n ja 7 §:n tarkoittamia hyvinvointikertomuksia ja –suunnitelmia.

lökkäällä henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen vuoksi. Ikääntyneellä väestöllä tarkoitetaan vanhuuseläkkeeseen oikeutetussa iässä olevaa väestöä.

lökkäiden hyvinvoinnin, terveyden, turvallisuuden ja toimintakyvyn ennaltaehkäisevillä toiminnoilla ja palveluilla voidaan mahdollistaa hyvien, aktiivisten elinvuosien määrää. Hyvinvointialueella kiinnitetään huomiota ennaltaehkäisyyn yhteistyössä alueensa kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. On tärkeää tukea iästä henkilöä omaehtoiseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen.

Väestön ikärakenteen muutoksen vuoksi yhteiskunnan on mukauduttava laajasti entistä iäkkäämmän väestön tarpeisiin. Ikääntyneiden tarvitsemat palvelut muodostavat laajan kokonaisuuden, jossa yhdistyvät mm. ennaltaehkäisevät ja kuntouttavat palvelut, erilaiset kotona asumista tukevat palvelut ja kotihoito, omaishoidon tuki ja erilaiset etuudet, terveys- ja lääkäripalveluiden käyttö sekä erikoissairaanhoidon palvelut. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden yhteensovittaminen ja kokonaiskoordinaointi on erityisen tärkeässä asemassa ikääntyneiden palveluiden kokonaisuudessa.

Satakunnassa väestö ikääntyy: yli 85-vuotiaiden osuus kasvaa maan keskiarvoa suuremmaksi ja huoltosuhde heikkenee. Ikääntyneillä toimintakyvyn rajoitteet, vähäinen liikkuminen ja kaatumisiin liittyvät hoitajaksot ovat yleisiä. Yksinäisyyden kokemus on kasvussa. Sosiaali- ja terveysministeriö (n.d.) toteaa,

että hyvinvointia tukevat palvelut, kuntoutus ja neuvonta auttavat ylläpitämään iäkkäiden toimintakykyä ja itsenäisyyttä. Tämän perusteella hyvinvointialueella kannattaa kiinnittää huomiota ikäihmisten palveluihin. Tässä suunnitelmassa kuvataan ikääntyneiden palveluiden nykyistä palvelurakennetta ja tulevia suunnitelmia. Aiempaan ikääntyvien suunnitelmaan on saatu vanhusneuvostolta hyviä huomioita ja kommentteja, jotka on huomioitu tässä suunnitelmassa.

2 Suunnitelmaa ohjaavat kansalliset ohjelmat ja laatusuositus

Suunnitelmaa ikääntyneen väestön tukemiseksi ohjaavat muun muassa laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027 sekä kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030.

Laatusuosituksen tarkoituksena on tukea hyvinvointialueiden sekä kuntien varautumista väestön ikääntymiseen. Tavoitteena on aktiivinen ja toimintakykyinen ikääntyminen sekä laadukkaat ja kestävät palvelut.

Valtakunnallisesti tavoitellaan ikääntyneiden palvelurakenteen kevenemistä. Tavoitteena on, että kotiin vietävien palveluiden määrää ja laatua lisätään ja palvelumuotoja kehitetään.

Laatusuositusten keskeiset sisällöt 2024–2027

- iäkkäiden aktiivisuuden, työurien ja toimintakyvyn edistäminen
- vapaaehtoistoimintaan osallistuminen
- teknologian hyödyntäminen hyvinvoinnin edistäjänä
- asuminen ja asuinympäristöjen ikäystävällisyys
- palvelujen toteuttaminen kestävällä tavalla
- ennaltaehkäisevillä toiminnoilla ja palveluilla voidaan lisätä hyvien, aktiivisten elinvuosien määrää
- laatuindikaattorit laadun ja vaikuttavuuden seurannassa.

Ikäohjelman 2030 vaikuttavuustavoitteet ovat:

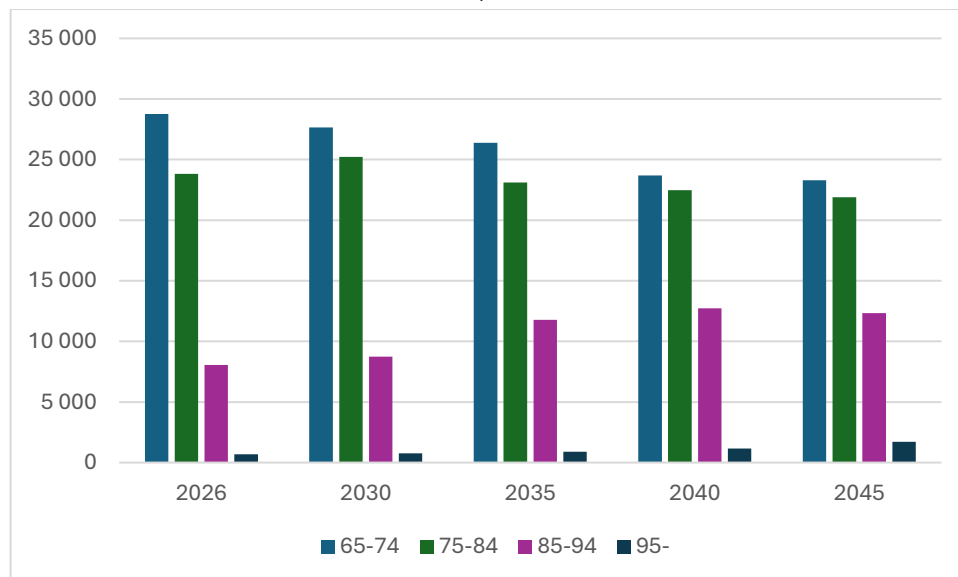
- iäkkäät ovat toimintakykyisempiä pidempään
- asuminen ja asuinympäristöt ovat ikäystävällisiä

- palvelut toteutetaan ekologisesti ja taloudellisesti kestävällä tavalla
- teknologia on lisännyt hyvinvointia
- ikääntyvien työikäisten työkyky on parantunut ja työurat ovat pidentyneet, erityisesti ikääntyneiden palveluissa
- yhä useampi osallistuu vapaaehtoistoimintaan ja sen tekemistä tuetaan ikääntyvässä yhteiskunnassa.

3 Hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tilannekuva

Satakunta on väkiluvultaan maan seitsemänneksi suurin maakunta, jossa asuu noin 211 261 asukasta (Tilastokeskus, väestörakenne 28.5.2025). Maakunnassa on 16 kuntaa. Satakunnan väestönkehitys on pitkään ollut taantuvaa, ja väestöennusteiden mukaan negatiivinen kehitys jatkuu. Suuret ikäluokat saavuttavat yli 84-vuotiaiden ikäryhmän 2030-luvulla, jolloin kyseisen ikäryhmän ennakoitaan kasvavan merkittävästi. Väestöllinen huoltosuhde kasvaa on maan keskiarvoa korkeampi, ja taloudellinen huoltosuhde on maakuntien keskitasoa. THL:n indikaattorit vaihtelivat maakunnan eri osissa ja kuntien välillä on eroja. Palvelurakenne on edelleen raskas ja painottuu ympärivuorokautiseen palveluasumiseen. Ikääntyneiden palveluille ikääntyvän väestön määrän kasvu sekä muistisairaiden lisääntyminen asettavat haasteita. Muistisairaudet ovat palvelujärjestelmän kannalta yksi haasteellisimmista ikääntymiseen liittyvistä sairauksista.

Kuva 1. Väestöennuste 2026–2045, tilastokeskus 2024.

Toimintakyky ja elintavat

Alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja eriarvoisuuden vähentämisen strategisen johtamisen työkaluina ja yhteistyön välineenä kuntien, hyvinvointialueen ja järjestöjen välillä. Ne myös sovittavat alueelliset dokumentit yhteen asiakirjaan. Satakunnan hyvinvointialueella laajaan alueelliseen hyvinvointikertomustyöhön on osallistunut HYTE-yksikön lisäksi hyvinvointialueen toimialueet, HYTE-toimikunta, kuntien HYTE-yhdyshenkilöt sekä muut alueelliset verkostot.

Laajan hyvinvointikertomuksen mukaan Satakunnan ikääntyneet kokivat enemmän suuria vaikeuksia itsensä huolehtimisessa ja kävelemisessä kuin maassa keskimäärin. 75-vuotta täyttäneillä 500 metrin kävelemisessä oli suuria vaikeuksia ollen koko maan toiseksi heikoin tulos.

Ikääntyneen väestön turvattomuuden kokemus on edelleen melko suuri. Päivittäisen elämänsä turvattomaksi kokeneiden 75-vuotta täyttäneiden osuus on maan toiseksi suurin.

Turvallisuussuunnittelu on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Turvallisuuden edistäminen on hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä juurisyihin tarttumista ja osa eri sektoreilla tapahtuvaa perustystötä sekä kohonneisiin riskeihin tarttumista ennaltaehkäisevästi.

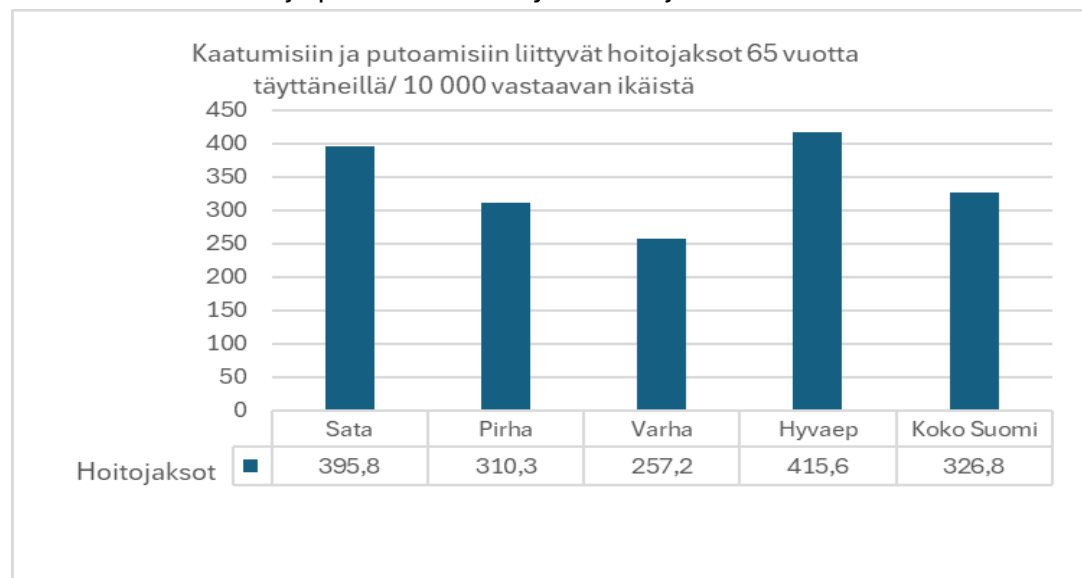
Vertailutiedoissa on nähtävillä myös se, että alkoholia humalahakuisesti käyttävien osuus Satakunnan yli 75-vuotiaista ikääntyneistä on vähentynyt. Ikääntyneiden keskuudessa liikaa alkoholia käyttävien määrä on lähellä maan keskitasoa.

Satakunnan ikääntyneistä 24,4 % on lihavia, mikä on lisäystä vuoden 2022 tilanteeseen. Ikääntyneiden liikumisaktiivisuudessa ja fyysisessä toimintakyvyssä on nähtävissä haasteita. Tutkimusten mukaan liikunta on tehokas suojaamaan ja ensisijainen keino ehkäistä kaatumisia, sillä se parantaa lihasvoimaa, koordinaatiota ja tasapainokykyä. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja 65-vuotta täyttäneillä satakuntalaisilla oli koko maan keskiarvoon verrattuna enemmän.

Kun iäkkään henkilön toimintakyky jo heikentynyt siinä määrin, että perustoiminnoissa on vaikeuksia, on pidettävä huoli siitä, että hän saa tarvitsemansa palvelut. Ne voivat olla terveys- ja kuntoutumispalvelujen lisäksi mm. koti- ja asumispalveluita, omaishoidon palveluita tai erilaisiin etuuksiin liittyviä asioita. Tarjolla tulee olla toimintaa yksinäisyyden ehkäisemiseksi ja sosiaalisen vireyden ylläpitämiseksi. Toimintakyvyn heikentymisen ehkäisemiseksi on tärkeää, että kaikkien iäkkään henkilön hoivaan osallistuvilla ammattilaisilla on toimintakykyä tukeva ja kuntouttava työote.

Kaatumisiin ja putoamisiin liittyviä hoitojaksoja oli maan keskiarvoon nähden paljon ja ne ovat lisääntyneet yli 6 % vuodesta 2022 lähtien.

Kuva 2. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot

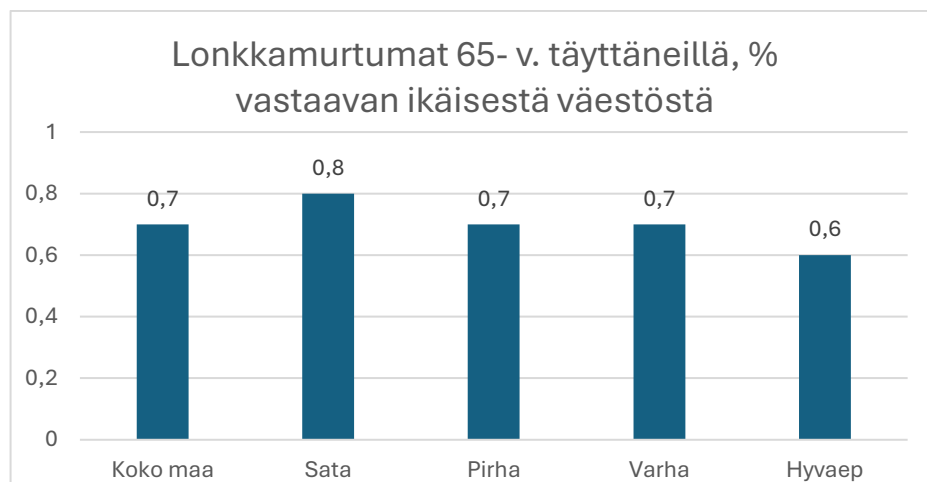

Thl:n laatimassa kuvassa esitetään lyhyesti, miten hyvinvointialueiden HYTE-kerroin muodostuu.

Lonkkamurtumapotilaiden jatkohoito ja kuntoutus siirtyy leikkauksen jälkeen yleensä 1–2 vrk kuluttua yleislääketieteen osastoille. Ikääntyneiden toimialueella 10 yleislääketieteen osastoa sijaitsevat Porissa, Raumalla, Eurassa, Huittisissa ja Kankaanpäässä. Lonkkamurtumapotilaat ovat pääsääntöisesti ikääntyneitä, jolloin myös kuntoutuksen nopea aloittaminen on erityisen tärkeää toipumisen ja kotiin kuntoutumisen tukemiseksi.

Kuva 3. Lonkkamurtumat 65- v. täyttäneillä

Lonkkamurtumien kehitys vaikuttaa hyvinvointialueelle vuodesta 2026 alkaen jaettavaan HYTE-kertoimeen.

Satakunnassa lonkkamurtumien määrä 65 vuotta täyttäneillä on hieman suurempi koko maan keskitasoa.

4 Palvelujen järjestäminen

4.1 Ennaltaehkäisevien palveluiden vahvistaminen ja arjen tukeminen

Ennaltaehkäisevillä palveluilla halutaan tukea ja vahvistaa ikääntyneen omia voimavaroja ja lisätä osallistumista ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Ennaltaehkäisevien palveluiden tärkeä tavoite on yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisy. Ennaltaehkäiseviä palveluja toteutetaan asiakas- ja palveluohjauksessa, ikäkeskuksessa sekä myös sähköisinä palveluina teknologia-avusteisia ratkaisuja hyödyntäen. Digipalveluiden käyttäminen asioiden hoitamisessa esim. pankki- ja vakuutusasiat, viihdekäyttönä sanomalehtien lukemisessa, pelien pelaamisessa. Yhteydenpito ystäviin myös helpottuu internetin some-kanavien kautta. Lisäksi videotapaamiset eri viranomaisten kanssa voivat olla jatkossa mahdollisia hoitaa sähköisesti.

lääkällä on ensisijainen vastuu omasta terveydestään ja toimintakyvystään. Kuntien toimijat yhteistyössä hyvinvointialueen työntekijöiden kanssa pyrkivät tunnistamaan terveyden ja toimintakyvyn varhaiset riskit matalan kynnyksen toimipisteissä, kuten Ikäkeskuksissa. Tällöin tilanteeseen voidaan reagoida heti alkuvaiheessa, ja saada parempia ja vaikuttavampia tuloksia. Satakunnan hyvinvointialueella on luotu digitaalinen Hyvinvointimajakka, joka sisältää hyvinvointiin ja terveyteen liittyvää tietoa.

Terveyden edistämisessä ja ennaltaehkäisevässä työssä korostuu yhteistyö kuntien eri hallinnonalojen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kunnan kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajantoimijoilla on iso merkitys ennaltaehkäisyssä, samoin kuin kaavoituksella sekä asumis- ja liikennejärjestelyillä.

Vapaaehtoistoiminta sekä kuntien kanssa tehtävä HYTE-yhteistyö

Vapaaehtoistoiminta on iso voimavara ja lisää yhteisöllisyyttä. Eri ikäiset kansalaiset haluavat antaa panostaan yhteiseksi hyväksi. Erityisesti monet eläkeläiset ovat hyvässä kunnossa ja haluavat tavalla tai toisella auttaa lähimmäisiään. Tärkeää on, että toiminta on johdettua ja koordinoitua sekä tilat asianmukaiset matalan kynnyksen toiminnoille.

Vapaaehtoistoiminnan tulee olla helposti tavoitettavissa, yhden puhelinsoiton päässä niin vapaaehtoistoimintaan tulevalle kuin vapaaehtoisapua tarvitsevalle. Vaikuttava hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö vaatii eri toimijoiden välistä tiivistä yhteistyötä.

Yksi tunnettu vapaaehtoistoiminnan muoto on SPR:n ystäväpalvelu. Ystävätoiminnan myötä syntyy siteitä yli ikä- ja kulttuurirajojen, ja yhteinen ajanvietto rikastuttaa myös vapaaehtoisen ystävän elämää. Henkilökohtaisen ystävän voi pyytää esim. vanhukselle, pitkäaikaissairaalle, liikuntarajoitteiselle tai yksinäiselle. Ystävä tulee heidän kotiinsa juttelemaan ja/tai lukemaan vaikkapa päivän lehden. Ystävän kanssa yhdessä voi lähteä esimerkiksi ulkoilemaan, ostoksille, kahville tai vaikkapa teatteriin. Apua saa myös lääkäriissäkäyntiin, laboratoriotutkimuksiin tai minne tahansa muualle, jonne asiakas ei kuntonsa vuoksi voi yksin lähteä. Ystävätoiminta ei kilpaile ammattiauttajien kanssa vaan tukee heidän toimintaansa.

Lisäksi on monia muita yhdistyksiä, joista saa tukea ja neuvontaa ikääntymisen tuomiin haasteisiin.

Ikäkeskus

Satakunnan hyvinvointialueen Ikäkeskus on ikääntyneiden hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävä monialainen palveluverkosto, joka toimii yhteistyössä vapaaehtoistoimijoiden ja yhdistysten sekä kuntien ja yritysten kanssa. Keskeisenä tehtävänä on tukea ikääntyviä ylläpitämään ja edistämään toimintakykyään sekä lisäämään heidän osallisuuttaan. Palvelut tarjotaan monikanavaisesti ja verkostomaisina asiakkaan palvelutarpeen mukaan. Tavoitteena on edistää omassa kodissa asumisen mahdollisuuksia - mahdollisimman pitkään ja itsenäisesti.

Itsenäisen tiedonhaun vaiheessa ikääntynyt tai hänen läheisensä hakee tarvitsemaansa tietoa itse tai ottaa yhteyttä helposti löytyviin yleisiin yhteydenottokanaviin. Ikääntyneelle tarjotaan tietoa sekä etsitään sopivia ratkaisuja ja kulloiseenkin tilanteeseen sopivaa tukea hänen omasta lähiympäristöstään kaikki sektorit huomioiden. Mikäli neuvonta ja ohjaus eivät riitä, ikääntynyt ohjataan eteenpäin palvelutarpeen tai hoidontarpeen arviointiin.

Ikäkeskuksen työ sijoittuu asiakasohjauksen prosessin alkupäähän. Ikäkeskus pyrkii aktiivisesti tuomaan tarjolle tietoa, jonka avulla ikääntynyt selviytyy itsenäisesti ja löytää monipuolisesti keinoja hyvinvointinsa edistämiseen.

Lisäksi Ikäkeskus jalkautuu tekemään ohjausta ja neuvontaa joka puolelle maakuntaa, järjestää erilaisia tilaisuuksia ja tapahtumia sekä tukee verkostojen toimintaa ennalta-ehkäisevässä ja osallisuutta edistävässä työssä. Vuoden 2025 aikana aloitti toimintansa Ikäkeskuksen liikkuvan palvelun auto, joka kiersi vuoden aikana Satakunnan kunnissa. Tarkoituksena oli tuoda palvelu lähelle asiakkaita ja samalla tuoda tietoa palveluista sekä neuvontaa ja ohjausta.

Ikäkeskuksen toiminnan kehittämisen painopisteinä on;

- liikkuva, matalan kynnyksen neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen
- terveyden edistäminen ja elintapaohjaus
- kuntayhteistyö sekä osallisuuden ja vapaaehtoistoiminnan tukeminen.

4.2 Asiakas- ja palveluohjaus

Satakunnan hyvinvointialueen keskitetty asiakas- ja palveluohjaus on iäkkään henkilön neuvontapiste sekä palvelujen järjestäjä, koordinoija ja asiakkaan palvelupolkujen seuraaja, ml. omaishoito, joka toimii yhteistyössä alueen eri tahojen ammattilaisten ja viranomaisten kanssa.

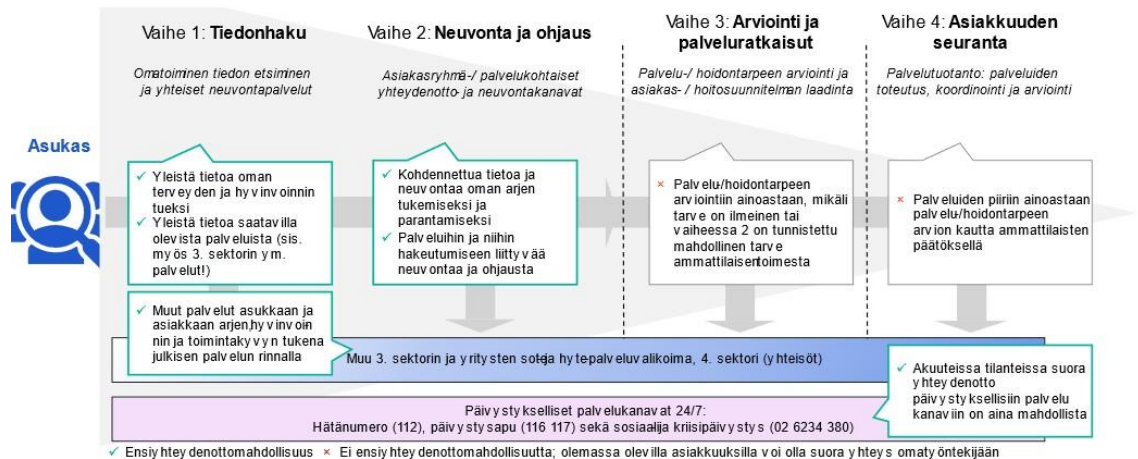
Keskitetyn asiakasohjauksen tehtävänä on antaa matalan kynnyksen neuvontaa ja ohjausta hyvinvointialueen palveluista.

lääkkäiden palveluntarpeet käsitellään palveluohjauksen kautta, vaikka palveluntarve olisi syntynyt muualla (esimerkiksi sairaalassa tai terveyskeskuslääkärin vastaanotolla). Asiakas- ja palveluohjaus tekee tiivistä yhteistyötä järjestöjen, seurakuntien, kuntien eri sektoreiden kanssa huomioon ottaen erilaisten siirtymien (kotoa palveluihin, palvelusta kotiin, palvelusta toiseen) kriittisen merkityksen iäkkäillä.

Satakunnassa halutaan panostaa myös erityistä tukea tarvitsevien ikääntyneiden tuen tarpeeseen gerontologisen sosiaalityön avulla. Gerontologinen sosiaalityö on ikääntyneiden parissa tehtävää sosiaalityötä, jota tekevät vanhenemisen kysymyksiin erikoistuneet sosiaalityöntekijät. Heiltä saa apua myös vaikean taloudellisen tilanteen selvittämisessä. Vammaispalveluiden kautta haetaan asunnon muutostöitä ja kuljetuspalveluita.

Tavoitteena on ikääntyneen hyvinvoinnin, toimintakyvyn, autonomian ja osallisuuden tukeminen sekä niitä tukevien olosuhteiden luominen ja vahvistaminen. Pyrkimyksenä on myös varmistaa ikääntyneen elämän perusta ja oikeudet.

Kuva 4. Asiakas- ja palveluohjaus. NHG.

4.3 RAI-järjestelmä palvelujen arvioinnin tukena

Ikääntyneellä on oikeus saada tarpeitaan vastaavaa hoitoa ja palveluja, joiden avulla elämä ja arki sujuvat mahdollisimman itsenäisesti ja turvallisesti. Lain ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012) mukaisesti hyvinvointialueilla on velvollisuus käyttää iäkkään henkilön palvelutarpeiden ja toimintakyvyn arvioinnissa RAI-arviointivälineistöä (15 a §/ 9.7.2020/565).

Palveluohjauksessa kartoitetaan asiakkaan toimintakyky ja arvioidaan asiakkaan palvelutarve RAI-toimintakykymittaristoa hyödyntäen. Palvelutarpeen arvioinnin tekee sosiaali- tai terveysalan ammattihenkilö, joka tuntee ikääntyneiden tarpeet ja palvelut. Mikäli asiakas täyttää palveluiden myöntämisen perusteet, asiakkaalle aloitetaan palvelut. Jos asiakas ei täytä palvelun myöntämisen perusteita, ohjataan asiakasta yksityisten palveluiden tai järjestötoiminnan piiriin.

Asiakkaille tehtävistä RAI- arvioinneista saadaan standardisoitua ja luotettavaa tietoa asiakkaan toimintakyvystä ja palveluntarpeesta. RAI- arvioinnista saatua tietoa hyödynnetään asiakkaalle oikea-aikaisten ja tarkoituksenmukaisten

palvelujen myöntämisessä sekä hoito-, kuntoutus- ja palvelusuunnitelman laatimisessa, toteuttamisessa ja arvioimisessa.

RAI-järjestelmää ja sen tuottamaa tietoa hyödynnetään paitsi asiakas- ja yksikötasolla, myös Satakunnan hyvinvointialueen ikääntyneiden palvelujen toimialueen ja sen eri vastuualueiden johtamisessa ja kehittämisessä. Hyvin toimiva palvelujärjestelmä vastaa asiakkaiden tarpeisiin ja tuottaa laadukkaita palveluja oikeaan aikaan ja oikeassa paikassa. Palvelujen kehittäminen ja tiedolla johtaminen tarvitsevat tuekseen monipuolista ja luotettavaa arviointi- ja seurantajärjestelmää.

Asiakas saa RAI- arvioinnista esille tulleiden tulosten perusteella oikea-aikaista, tarpeenmukaista ja yksilöllistä palvelua, joiden tavoitteena on turvata asiakkaan arki ja sen mielekkyys. Erityinen merkitys on myös sillä, että asiakas tulee kohdatuksi ja hänellä on aktiivinen rooli oman toimintakykynsä ja palvelutarpeensa arviointiin, koska arvioinnissa on asiakkaalle kohdennettuja kysymyksiä ja arviointi tehdään asiakkaan ja/tai omaisen/läheisen läsnä ollessa. RAI-tiedon avulla asiakas saa myös laadukkaampaa hoitoa.

Kuva 5. RAI-arvioinnin prosessi. [THL](#)

4.4 Ikääntyneille suunnatun asumisen kehittäminen

Ikääntyneiden asumisen lähtökohtana on, että omassa kodissa asutaan mahdollisimman pitkään kotiin annettavien laadukkaiden palvelujen turvin. Tärkeää on koko ikääntyneen väestön tietoisuutta lisätä asumisen ennakkoinnin

merkityksestä sekä mahdollisuuksia tehdä valintoja asumisen suhteen tulevia tarpeita ennakoiden.

Asumisen monimuotoisuuden ja esteettömyyden lisääminen tarkoittaa mm. esteettämiä tavallisia asuntoja, senioritaloja, yhteisöllisiä taloja tai kortteleita sekä palveluasuntoja. Käsitteenä yhteisöllinen asuminen sisältää asumisen ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa, jossa palvelut toteutetaan mm. kotihoidon keinoin.

Ikääntyneet pystyvät asumaan kotona entistä pidempään monipuolisempien kotihoidon ja muiden palveluiden avulla. Ikääntyneiden kotihoidon toimintamallit tukevat toimintakyvyn ylläpitämistä.

Kunnan kaavoitus- ja asuntopolitiikalla on myös merkittävä vaikutus ikääntyvien asumiseen, esimerkiksi hissien hankinta vanhoihin kerrostaloihin. Ikääntyneet toivovat asumiskustannuksiltaan kohtuullisia, esteettämiä, turvallisia asuntoja palveluiden ja hyvien kulkuyhteyksien läheisyyteen. Yhteistyö maakunnan ikääntyneiden palveluiden ja kuntien kanssa tulee olla jatkossa entistäkin tiiviimpää.

Tällä hetkellä ikääntyneille on Satakunnassa tarjolla liian vähän vaihtoehtoisia asumisen muotoja. Perinteisesti vaihtoehtoina on ollut oma koti tai ympärivuorokautinen palveluasuminen. Näiden asumisvaihtoehtojen väliin kehitetään yhteisöllistä asumista, sillä suuri haaste ikääntyneille on yksinäisyys ja turvattomuus, joita yhteisöasumisella voitaisiin lievittää. Tavoitteena on lisätä yhteisöllistä asumista. Vuoden 2026 investointisuunnitelmassa on kirjattu 60-paikkaisen yhteisöllisen tai hybridiyksikön rakentamisen suunnittelun aloittaminen.

Ympärivuorokautisen palveluasumisen osuus Satakunnan hyvinvointialueella on vuoden 2025 lopun tilanteessa 75 vuotta täyttäneistä 6,7 %. Lisäksi yksiköissä asuu myös alle 75-vuotiaita, joiden palvelutarve on ympärivuorokautinen. Tavoitteena on sopeuttaa toimintaa siten, että ympärivuorokautisen palveluasumisen määrää laskettaisiin vuosittain, kunnes ympärivuorokautisessa palveluasumisessa olisi 6 % 75-vuotta täyttäneistä. Palvelut järjestetään hyvinvointialueen omana palvelutuotantona sekä ostopalveluina. Vuoden 2025 alusta voimaan tullut vammaispalvelulain muutos saattaa lisätä asumispalveluiden tarvetta.

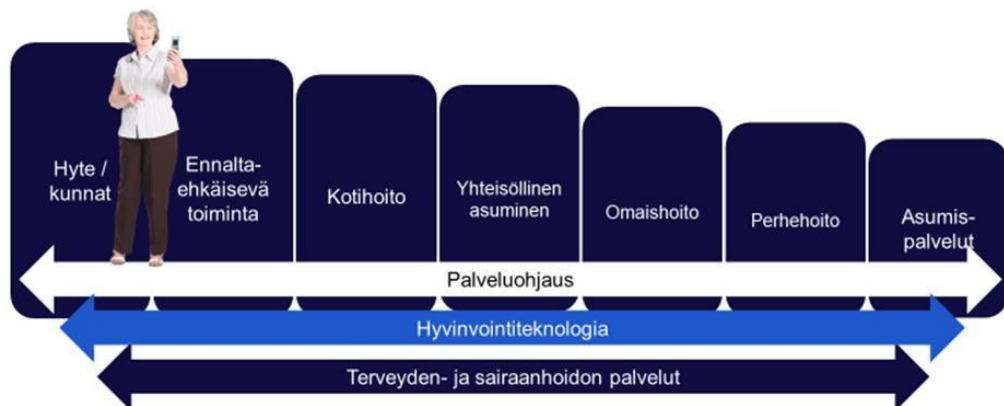
Palvelurakenne

Ikääntyneiden palvelurakenteesta puhuttaessa viitataan eri palvelujen peittävyYTEEN eli siihen, miten iso osa vastaavan ikäisestä väestöstä on kyseisessä palvelussa.

Satakunnan hyvinvointialueen tavoitteena on, että vähintään 94 % yli 75-vuotiaista asuu omissa kodeissaan tai yhteisöllisessä asumisessa. Iäkkäiden palvelujen laatusuosituksen (STM 2024) mukaan tavoitteena on tukea iäkkään väestön omaa ennakkointia ja varautumista asumisen tarpeiden muutoksiin sekä kannustetaan itsenäistä asumista tukevien ratkaisujen toteuttamiseen.

Ikääntyneen palveluprosessin tavoitteena on asiakaslähtöinen kokonaisuus, missä ikääntyneille ja omaishoitajille turvataan yhdenvertaiset, paremmin koordinoitujen ja kustannuksien kasvua hillitsevät palvelut. Ihminen itse on keskiössä ja vastuussa omasta toimintakyvystään. Lähimpänä ovat perhe, omaiset ja ystävät ja vapaaehtoistoimijat ja 3. sektori. Tämän jälkeen tulevat lähipalvelut, neuvonta- ja palveluohjauspalvelut, minkä kautta asiakas vasta ohjautuu palveluiden piiriin.

Kuva 6. Satakunnan ikääntyneiden palvelujen palveluprosessi.

Kotihoidossa olevien 75 vuotta täyttäneiden osuus on Satakunnassa hieman matalammalla tasolla kuin koko Suomessa. Omaishoidon tukea saavia saman verran kuin muuallakin Suomessa. Yhteisöllisen asumisen osalta palvelussa

olevien asiakkaiden osuus on koko maan tasoa matalampi. Ympäri vuorokautisissa palveluissa oli Satakunnan alueella enemmän asukkaita kuin muualla Suomessa.

Kuva 7. 75- vuotta täyttäneiden palvelujen peittävyys %osuus, Sotkanet.

	2023	2024	Tavoite 2027	Koko maa 2024
Kotona asuvat	92,4	92,5	94	93,1
Säännöllinen kotihoito	13,1	12,4	13	13,1
Omaishoidontuen 75- v. täyttäneet vuoden aikana	4,3	4,2	5	4
Yhteisöllinen asuminen	0,3	0,3	1	0,6
Ympäri vuorokautinen palveluasuminen	7,4	7,4	6	6,4

4.5 Omaishoidon tilannekuva

Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen ja lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä vastaa Satakunnan hyvinvointialue. Ikääntyneiden palveluihin on keskitetty kaikenikäisten omaishoidon tuen päätöksen teko. Omaishoidontuki koostuu omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, hoidettavalle myönnettävistä palveluista ja omaishoitajaa tukevista palveluista ja näistä sovitaan omaishoidon asiakassuunnitelmassa. Omaishoitajalla on oikeus pitää kahdesta kolmeen vuorokautta lakisääteistä vapaata kalenterikuukautta kohti, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Hyvinvointialueen on huolehdittava hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä hoitajan vapaan aikana. Omaishoidon tuki myönnetään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa olevaksi ja vain erityisessä poikkeustilanteessa se voidaan myöntää määräaikaiseksi.

Omaishoidon tuen prosessia kehitetään edelleen koko hyvinvointialueella ja omaishoidon tuen toimintaohje ja myöntämisperusteet ovat yhtenäiset koko alueella. Toimintaohje ja myöntämisperusteet uudistuvat vuoden 2026 aikana Satakunnan hyvinvointialueella ja ohjeen uudistamisessa on ollut tiivis yhteistyö THL:n kanssa, jotta ohjeessa otetaan huomioon Omakari-mallin mukaisia määritelmiä ja näkemyksiä omaishoidon myöntämiselle. Hyvinvointialueella järjestetään omaishoidon tuen valmennuksia, jotka on tarkoitettu ensisijaisesti uusille omaishoitajille. Valmennuksella tuetaan ja kehitetään henkilön valmiuksia toimia omaishoitajana. Valmennuksia on monipuolistettu Satakunnassa niin, että niitä on tarjottu myös pidempään omaishoitajana toimineille ja tästä toimintamallista on saatu hyvää palautetta omaishoitajilta. Valmennuksia on pidetty sekä lähitapaamisina että etäyhteyksin ja osassa valmennuksia sisältö on suunnattu eri-ikäisiä omaishoidettavia hoitaville omaishoitajille. Lisäksi edelleen lisätään yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, jotta omaishoitoperheet saavat tietoa myös järjestöjen omaishoitajille suuntaamasta toiminnasta.

Omaishoitajien tukemisessa tavoitteena on lakisääteisten vapaiden käytön lisääminen ja monipuolistaminen, jotta omaishoitajuus voisi jatkua pitkään. Varsinkin kotiin annettavan perhehoidon osutta vapaiden käytössä kehitetään ja tavoitteena on lisätä perhehoidon valmennuksia kotiin menevien perhehoitajien saamiseksi. Omaishoidon kotiin menevien hoitajien työpanosta on myös tarkoitus kehittää ja laajentaa koko hyvinvointialueella.

Omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastuksia tulee edelleen kehittää, jotta omaishoitajan mahdollinen uupuminen havaitaan ja pystytään miettimään tukitoimia riittävän aikaisessa vaiheessa. Omaishoidon yksikön tavoitteena on tuottaa omaishoitajille yhdenvertaiset, hyvin koordinoitut ja kustannusten kasvua hillitsevät palvelut.

4.6 Palvelujen saatavuus ja laatu

Palvelujen saatavuutta voidaan arvioida mm. asiakkaiden hoitoon pääsyn nopeudessa sekä palvelujen saatavuuden odotusajoilla.

Muistipoliklinikan työn tavoitteena on muistisairauksien varhainen tunnistaminen ja jatkotutkimuksiin ohjaus sekä seuranta muistisairauden diagnoosin jälkeen. Muistihoitajan vastaanotolle voi varata ajan, jos on huolissaan omasta tai läheisensä arkielämää haittaavasta muistin heikentymisestä. On tärkeää, että muistitutkimuksiin hakeudutaan ajoissa,

koska osa muistihäiriöistä voidaan hoitaa ja havaitun muistisairauden etenemistä voidaan hidastaa. Ennusteen mukaan Satakunnassa muistisairaiden määrä kasvaa merkittävästi ja muistisairauden esiintyvyys yli 85-vuotiailla on jopa 35 %.

Kiireetöntä hoitoa tarjotaan hyvinvointialueella asuville sosiaali- ja terveyskeskuksissa. Hoitoon pääsulle on säädetty tietyt enimmäisajat. Kiireettömän sairaanhoidon ensimmäinen hoitotapahtuma on järjestettävä arviointia seuraavien 14 vuorokauden aikana, jos hoitoon hakeutumisen syynä on sairastuminen, vamma, pitkäaikaissairauden vaikeutuminen, uusien oireiden esilletulo tai toimintakyvyn aleneminen.

Hyvinvointialueen on aloitettava palvelutarpeen arviointi viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä yhteydenotosta:

- 75 vuotta täyttäneelle henkilölle
- Kelan eläkkeensaajan erityishoitotuen saajalle
- Palvelutarpeen arviointi määrääjassa koskee henkilöitä, jotka eivät vielä ole sosiaalipalvelujen piirissä tai ovat palvelujen piirissä, mutta palvelun tarve muuttuu. STM.

Asiakkaalle tehdään palvelupäätös myönnetystä sosiaalipalvelusta. Päätös on toimeenpantava 3 kuukauden (90 vrk) kuluessa asian vireille tulosta.

(Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 45 §.) Asia tulee vireille asiakkaan ensimmäisestä yhteydenotosta. Yhteydenotto voi olla hakemus, muu kirjallinen tai suullinen yhteydenotto. Yhteydenottaja voi olla joko asiakas itse, asiakkaan läheinen tai ammattilainen.

Kuva 8. Ikääntyneiden palvelujen odotusajat 1.9.-31.12.2025

Palvelu tai prosessi	Odotusajat
Palvelutarpeen selvittäminen	Keskimäärin 80 % toteutunut alle 7 vrk kuluessa
Kotiin annettavat palvelut	ka x vrk (alle 7 vrk)
Omaishoidontuki	ka 2,21 kk
Ympärivuorokautinen palveluasuminen, vireilletulosta sijoitukseen	ka 31,36 vrk (alle 3 kk)

Yksi merkittävä keino palveluiden laadun arvioimiseksi on asiakkailta/potilailta saatava palaute. Asiakas/potilas tai hänen läheisensä voi antaa palautetta suullisesti suoraan henkilöstölle, sähköisesti hyvinvointialueen [verkkosivujen kautta](#) tai kirjallisesti paperisilla palautelomakkeilla, joita on saatavilla yksiköissä sekä yleisissä tiloissa. Lisäksi on käytössä muita yksittäisiä palvelukokonaisuuksia koskevia palautekanavia, kuten chat-palvelu.

Kerro palvelustasi -kysely on osa Kansallista vanhuspalvelujen asiakastyytyväisyyden seurantaa ja se toteutetaan joka toinen vuosi. THL vastaa kyselyn toteutuksesta. Seuraava tiedonkeruu toteutetaan tammikuussa 2026.

4.7 Tavoitteet ja toimenpiteet

Satakunnan hyvinvointialueella on laadittu Alueellinen hyvinvointisuunnitelma vuosille 2026–2029. Ikääntyneiden palvelujen suunnitelma ja hyvinvointisuunnitelma tukevat toisiaan. Alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan valitut tavoitteet ja toimenpiteet ohjaavat koko maakunnallista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä.

Hyvinvointisuunnitelman toimenpiteet on valittu niin, että ne nousevat asukkaiden tarpeista ja kohdistuvat asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Suunnitelman tavoitteena on, että satakuntalaisten terveelliset elintavat lisääntyvät, mielen hyvinvointi ja osallisuus vahvistuvat ja asukkailla on turvallinen sekä mielekäs arki.

Seuraavassa taulukossa on tavoitteita ikääntyneen väestön tukemiseksi sekä toimenpiteet ja mittarit, joilla ko. asioita seurataan.

Tavoite	Toimenpide	Mittarit
Ikääntyneiden toimintakyvyn edistäminen ja ylläpitäminen	× Kaatumisen ehkäisyn yhtenäinen toimintamalli alueilla	× Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot × Säännöllisten palveluiden piirissä olevien asiakkaiden lukumäärä, tehtyjen kaatumisriskin arviointien määrä × HYTE-kerroin: lonkkamurutumat 65- vuotta täyttäneillä

	× Ikääntyneiden HYTE-ryhmät, joissa Finger- elintapaohjausmalli × Sydänterveys-luennot osana Finger- toimintaa ikääntyneille × Vahvistetaan muistisairauksien ennaltaehkäisyä mm. osana Ikäkeskuksen toimintaa	× HYTE-kerroin: elintapaneuvonnan toteutuminen tyyppin 2 diabetesriskissä oleville × Luentojen alueelliseen, osallistujamäärät × Tavoitettujen kuntalaisten lukumäärä Ikäkeskuksen tapahtumissa
Yksinäisyyden ehkäisy ja mielekäs arki	× Vahvistetaan ikääntyneiden osallisuutta yhdessä kuntien ja 3. sektorin kanssa × Tuetaan vapaaehtoistoimintaa osana Ikäkeskuksen omaa toimintaa × Vähennetään ikääntyneiden turvattomuuden kokemusta matalan kynnyksen neuvonnalla ja ohjauksella sekä vapaaehtoistoiminnan avulla	× Ikäkeskuksen seniorikiertueet ja osallistujamäärät × Ikäkeskuksen Pysäkillä (liikkuva palvelu) tavoitettujen henkilöiden lukumäärä × Yhteistyöverkostot on luotu ja toimivat × Polkuja eri toimijoiden piiriin on luotu
Omaishoitajien tukeminen	× Kannustetaan omaishoitajia pitämään lakisääteiset vapaapäivät × Vapaapäivien käyttötapoja monipuolistetaan × Omaishoitajien tukemiseksi kotiin menevien hoitajien tuki laajemmin käyttöön koko hyvinvointialueella	× Toteutuneiden omaishoitajien hyvinvointi- ja terveystarkastusten lukumäärä × Käytettyjen lakisääteisten vapaapäivien määrä × Vapaiden käyttötapojen määrä ja niiden hyödyntäminen × Kotiin menevien hoitajien määrä ja palvelun hyödyntäminen, käyntikerrat
Kotona asumisen tukeminen	× Vahvistetaan hyvinvointiteknologialainaamo Fundeeraamon toimintaa × Vahvistetaan kuntoutuksen resursseja osana kotihoitoa ja lyhytaikaishoidon yksiköiden toimintaa × Kuntouttava päivätoiminta kotihoidon asiakkaille,	× Vuosittaiset kyselyn tulokset (tavoite kotihoidon palvelussa olevista asiakkaista 20 %:lla hyvinvointiteknologia käytössä) × Fundeeraamon apuvälineiden lainausmäärä/vuosi × Kuntoutuksen henkilöstön määrä ikääntyneiden palveluissa × Etäkuntoutuksen asiakasmäärä

	etäkuntoutus asuinalueesta riippumatta	
Asumisen kehittäminen	• Yhteisöllisen asumisen paikkamäärän lisääminen • Perhehoidon lisääminen • Ympäri vuorokautisen palveluasumisen paikkamääräntarkastelu vuosittain • Lyhytaikaishoidon yksiköiden (Arvi) toiminnan kehittäminen	• Yhteisöllisessä palveluasumisessa asuvat ikääntyneet • Järjestettyjen perhehoidon valmennusten osallistujien määrä • Ympäri vuorokautisessa palveluasumisessa asuvien määrä • Lyhytaikaishoidon asiakkaiden kotiin siirtyvien määrä

5 Suunnitelman hyväksyminen ja seuranta

Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi on viety tiedoksi Sata-alueen väestönkehityksen ja ikääntyneiden lautakuntaan 5.2.2026 ja tämän jälkeen suunnitelma menee vanhusneuvoston lausunnolle 12.2.2026.

Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi etenee tämän jälkeen aluehallitukseen, jonka jälkeen se esitetään hyväksyttäväksi aluevaltuustossa samaan aikaan kuin alueellisen hyvinvointisuunnitelman kanssa.

Ikääntyneen väestön hyvinvoinnista ja terveydestä, palveluista ja niiden saatavuudesta ja laadusta sekä henkilöstöstä raportoidaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä aluevaltuustolle.

Lähteet

Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi-Valto.
STM

2020. Kansallinen ikäohjelma vuoteen 2030: Tavoitteena ikäkyvykäs Suomi - Valto
(valtioneuvosto.fi)

Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027. STM. 2024. Laatusuositus aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024–2027 - Valto (valtioneuvosto.fi)

Palvelutarpeiden arviointi RAI-järjestelmällä. 2023. www.thl.fi

Lisämateriaali

Kuntalaki (410/2015)

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980

Laki omaishoidon tuesta (937/2005)

Perhehoitolaki (263/2015)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)